

Súdna rada sa tvrdo a kriticky postavila proti predsedovi vlády

Denník N

21. novembra 2023 13:16

Španielska súdna rada vyhlásila, že premiér koná proti ústave, na Slovensku kabinet potvrdil svoj nadradený postoj k súdnej rade už na svojom druhom zasadnutí.

Autor je predsedom Súdnej rady Slovenskej republiky

Nadpis príspevku je korektný. Teda takmer. Chýba totiž malé spresnenie. Spomenutá vysoko funkčná súdna rada pôsobí v Španielskom kráľovstve.

Vyhlásenie španielskych kolegov je ťažké, ale vskutku poučné čítanie. Premiér vlády (v čase vyhlásenia 6. novembra 2023 bol iba designovaný) koná proti ústave, princípom právneho štátu a narúša delbu moci legislatívnym zásahom do súdnictva.

Súdna rada na úvod informovala, že sleduje so zvýšeným záujmom názory a stanoviská členov menších politických strán vrátane tých, ktoré majú zodpovednosť za vládnutie týkajúce sa novej amnestie na zločiny, ku ktorým došlo pri udalostiach 1. októbra 2017 (tzv. krvavý deň pre demokraciu, počas referenda v Katalánsku došlo k zraneniu množstva obetí a k spáchaniu ďalších trestných činov), ako aj na tie, ku ktorým došlo pred týmto dátumom a aj po ňom, vrátane zločinov korupcie s cieľom brániť štátu, aby stíhal páchatelov týchto zločinov, a tak znovunastolil verejný a ústavný poriadok.

Je omilostenie kriminálnikov v záujme štátu?

Spúšťačom razantného vystúpenia španielskej súdnej rady bolo verejné prihlásenie sa predsedu vlády k zámeru prijať zákon o amnestii, teda k hromadnému odpusteniu zločinov.

Španielsky premiér, po prvé, potvrdil, že došlo k dohode o amnestii s politickými stranami, medzi ktorými je dokonca jedna, ktorú vedie osoba unikajúca pred spravodlivosťou, pričom je zjavné, že by z takého zákona o amnestii osobne profitovala. Po druhé, zvýraznil, že prijatie takého zákona je v „záujme Španielska“ s cieľom zabrániť pravicovým stranám vládnuť po prípadných opakovaných voľbách.

Súdy, nekonajte, a ak ste konali, nevykonávajte rozsudky

Zo záverov vyhlásenia je burcujúce upozornenie, že zamýšľaná amnestia by bola výnimkou z uplatňovania zákona s cieľom zabrániť súdom konať v prípadoch kriminálnych skutkov alebo odňať právoplatným rozsudkom účinky. Skrátka, zmeniť ich iba na mŕtvu literu.

Podľa španielskej súdnej rady je taká amnestia absolútne nezlučiteľná s princípmi právneho štátu. Využitie amnestie na zásah do kompetencií súdnictva ako prostriedku politického vyjednávania predstavuje zvrátenie ústavného režimu.

Zákon o amnestii by narušoval nezávislosť súdov v jej základnom aspekte. Ak je nezávislosť nevyhnutným nástrojom na to, aby súdy mohli konať nestranné a nezávislé a zaručiť prostredníctvom účinnosti svojich rozhodnutí princíp právnej istoty, tak neexistuje žiadna nezávislosť alebo právna istota, keď politické sily využívajú zákony vo svoj prospech, aby zabránili konaniu súdov. Nesmierne následky toho, čo oznámil predseda vlády, spočívajú v tom, že z nezávislosti súdov a právnej istoty, jednoduchšie, zo spravodlivosti sa stáva chiméra.

Beztrebná politická elita ako výkričník

Súdna rada Španielska navyše podčiarkla, že v právnom štáte platí princíp zodpovednosti orgánov verejnej moci. Politickí lídri by však mali byť na základe navrhovanej amnestie oslobodení od povinnosti zodpovedať sa za svoje zločiny pred súdmi. Bez ohľadu na povahu ich kriminálnych skutkov.

Smerovalo by to k vytvoreniu politickej triedy, ktorá by bola právne nezodpovedná a nepotrestaná za svoje zločiny bez toho, aby to bolo odôvodnené akýmkoľvek ústavne legitímnym cieľom. Bol by to ústavný prešľap nielen voči princípu zodpovednosti orgánov verejnej moci, ale aj voči základnému princípu rovnosti občanov pred zákonom.

Európska únia by nemusela zostať ticho

Úplne na záver Súdna rada Španielska poukazuje, že to, čo sa porušuje opatreniami predsedu vlády, nie je len ústava, ktorú majú Španieli ako základ spolužitia, ale aj záväzky prijaté v článkoch 2 a 19 Zmluvy o Európskej únii. Ich plnenie vyžaduje, aby princípy právneho štátu a súdnej nezávislosti boli vždy plne rešpektované. Preto je tu riziko, že príde čas, keď sa Európska únia rozhodne pripomenúť členskému štátu, že narušuje tieto jej piliere. Toto riziko by malo byť zvažované všetkými, ktorí zamýšľajú prijatím amnestie konať v „záujme Španielska“.

Nezávislá, sebavedomá a plnohodnotná inštitúcia?

V čase písania tohto príspevku sme už mohli sledovať demonštrácie v španielskej metropole, ale aj na iných miestach krajiny pod heslom Amnestia nie!

Pri sledovaní prudkej reakcie verejnosti a po opätovnom prečítaní vyhlásenia španielskej súdnej rady mi prišla na myseľ aj slovenská súdna rada, podľa Ústavného súdu nezávislý a plnohodnotný ústavný orgán. Rovný medzi rovnými (Národnú radu a vládu nevynímajúc), no nie som si istý, či aj dostatočne sebavedomý. Vlastne v poslednom čase mi neprípadá ako plne nezávislý a rovnocenný partner vlády.

Nový kabinet totiž potvrdil svoj nadradený postoj už na svojom druhom zasadnutí. Odvolal troch členov súdnej rady tak, že sa o tom dozvedeli len z médií. Bez dôvodov, bez ohľadu na

to, že dvaja z nich boli vymenovaní v apríli 2020. Pred účinnosťou ústavného zákona, ktorý od 1. januára 2021 umožnil kedykoľvek odvolať člena súdnej rady. Bez vypočutia, a teda bez akéhokoľvek rešpektu k ich postaveniu ústavných činiteľov.

Nie div, že odvolaní sa budú brániť na Ústavnom súde.

Zakrátko, v priebehu dvoch-troch týždňov, sme sa dočkali od ministra vnútra bezprecedentného útoku voči sudcovi Mestského súdu Bratislava IV za jeho rozhodovanie. Vyhrážania sa trestným a disciplinárnym stíhaním. Iný minister označil celú justíciu za holubník. Nezaostala ani spravodlivosť. Hodnotenie výkonu sudcu ako neštandardného počínu a pozorné sledovanie vývoja prípadu ozaj nepatrí do kompetencií ústredného orgánu štátnej správy.

A súdna rada? Časť navrhla odsúdiť najprv výroky advokáta, upozorniť niektorých advokátov a prokurátorov, aby sa zdržali nepatričných komentárov. Takmer na okraj sa spomenul aj minister vnútra Matúš Šutaj Eštok, po neúplnom ospravedlnení označený za vyzretú osobnosť. Neadresne sa oslovili aj iní verejní činitelia, no nezaznamenal som ani náznak obrany voči označeniu súdnictva za holubník. Návrh takého uznesenia nebol prijatý. Ale potvrdil tendenciu opatrnnej, až bojzlivej reakcie na útoky výkonnej moci voči sudcom a začínajúcu submisívnosť súdnej rady.

Dňa 17. novembra sme sa dozvedeli priamo od predsedu vlády R. Fica, že plne stojí za personálnymi rozhodnutiami ministra vnútra, „aj keď sú za zvláštnych okolností torpédované súdmi“. Výkon súdnej moci nie je teda poskytovaním súdnej ochrany garantovanej ústavou. Je to torpédovanie.

Ako potom môže verejnosť veriť súdom a sudcom?

Inšpirácia

V týchto kontextoch mi počin Súdnej rady Španielskeho kráľovstva pripadá nasledoviahodný. Táto súdna rada nezaváhala. Od vyjadrenia predsedu vlády 28. októbra 2023 uplynulo do jej vyhlásenia iba deväť dní. V stanovisku španielskych členov súdnej rady niet ani stopy po podriadenosti, opatrnosti a obavách. Iba striktné trvanie na princípoch právneho štátu s osobitným zreteľom na nezávislú justíciu.

Viem, v dohľadnom čase sa asi nedočkáme súdnej rady ako hrdého reprezentanta súdnej moci, ktorý bude nezávisle a účinne brániť legitimitu justície tak, ako sme sa to dočítali od Španielov. Ale zárodky takého prístupu tu sú. Po relatívnej krátkom čase preto bude na čo nadväzovať. O tom však niekedy inokedy.